

NOLLA BERTRAN, Rut: *Quin llamp de rondalles! Edició, catalogació i estudi del corpus rondallístic de Seròs*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2022, 176 p.

Quin llamp de rondalles!

Emili SAMPER PRUNERA

Universitat Rovira i Virgili, Tarragona

D'ençà de la represa del Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular l'any 2014 (després d'una breu pausa), han estat diversos els treballs guanyadors d'aquest certamen —i publicats en la biblioteca del mateix nom de Publicacions de l'Abadia de Montserrat— que han centrat la seva atenció en les rondalles. Així, l'any 2015 es van publicar *Les rondalles de Cels Gomis i Mestre. Edició, catalogació i estudi*, d'Emili Samper Prunera; l'any 2016 va aparèixer *Quan les revistes contenen rondalles*, de Mònica Sales de la Cruz, i el 2019 va ser el torn d'*Adelaida Ferré i Gomis, folklorista: l'art de brodar rondalles*, de Laura Villalba Arasa.¹ És en aquest context que cal situar la publicació d'aquest treball, guardonat amb aquest reconegut premi de les lletres populars catalanes.

Al pròleg del llibre, Carme Oriol, de la Universitat Rovira i Virgili, hi contextualitza la recuperació d'aquest petit corpus de rondalles del poble de Seròs i el situa en l'activitat de recol·lecció i estudi del folklore desenvolupada al voltant de la figura del folklorista Rossend Serra i Pagès. A diferència d'altres estudis, com el de Laura Villalba, en aquesta ocasió no es tracta de cap deixeble del folklorista, sinó d'un familiar seu, en concret, i segons sembla a partir de la recerca feta, del seu cosí, Josep Fossas i Xuclà.

Tot i que no s'esmenti de manera explícita al llibre, aquest estudi té l'origen en el treball de recerca de batxillerat que l'autora, Rut Nolla, aleshores estudiant de l'Institut Antoni de Martí i Franquès de Tarragona, va elaborar el curs 2020-2021 sota el guiatge dels professors Anna Gispert i Josep Martorell, del mateix centre, i de la professora Carme Oriol, de la URV. D'aquesta manera, com ja ha passat en altres ocasions, el Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular es nodreix de recerques dutes a terme en contextos acadèmics. La particularitat del present llibre és que no es tracta, però, d'una recerca feta en el marc d'una tesi doctoral (com els tres exemples esmentats més amunt), sinó d'un treball de recerca de batxillerat, previ als estudis universitaris, fet que cal remarcar per la joventut de l'autora i que, com és lògic, s'evidencia en el resultat final publicat.

L'autora, guiada per Carme Oriol, va visitar el Fons Rossend Serra i Pagès de l'Arxiu Històric de Barcelona, on va localitzar material inèdit, en principi del primer terç del segle XX, recollit per Josep Fossas i Xuclà al poble de Seròs. Al llibre, seguint l'estructura del volum de la mateixa col·lecció, *Adelaida Ferré i Gomis, folklorista: l'art de brodar rondalles*, de Laura Villalba, esmentat anteriorment, hi estudia el personatge, primer, i el corpus rondallístic, després.

¹ Prèviament, havien estat guardonats amb aquest mateix premi i publicats en aquesta col·lecció altres estudis sobre rondallística, com *Les rondalles meravelloses i llegendes d'Enric Valor*, de Jaume Albero i Poveda, publicat el 2004; *Galàxia Propp. Aspectes literaris i filosòfics de la rondalla meravellosa*, de Josep Temporal, publicat l'any 1998, i *Les rondalles del cicle de l'espòs transformat*, de Maria de la Pau Janer, publicat el 1992.

En un to marcadament personal, Nolla explica a la introducció la descoberta del personatge, així com el procés de transcripció seguit per al corpus estudiat. A continuació, dedica la primera part de l'estudi a esbossar la biografia de Josep Fossas partint, contextualment, de les aportacions recollides a la *Història de la literatura popular catalana*, d'autoria coral i editada per Carme Oriol i Emili Samper l'any 2017.² Aquest esbós recupera, encertadament, material d'arxiu, com són les cartes que l'autor va dirigir a Rossend Serra i Pagès i que permeten a l'autora traçar-ne l'itinerari vital i la relació amb el folklorista. Les cartes s'acompanyen de la datació, però no estan numerades i es presenten transcrits, sense regularitzar. Tot i que al llibre es parla de la relació de parentiu (cosins) entre Josep Fossas i Rossend Serra i Pagès, en aquest apartat Nolla revela que es tracta d'una hipòtesi seva a partir de la recerca feta, però que «no ha estat possible determinar exactament el parentiu» entre els dos personatges (p. 39).

La segona part del llibre recull l'edició, catalogació i estudi de les nou rondalles que Josep Fossas hauria recollit pels volts de 1915 a Seròs i constitueix, de fet, el nucli del treball. L'autoria dels textos ve determinada, segons argumenta Nolla, per la cal·ligrafia i pel lèxic (p. 52). Sobre els informants, s'especula que no es tracta d'un de sol, sinó que les rondalles han estat recollides a partir de les versions que hauria explicat més d'una persona (p. 54).

Aquesta part de l'estudi segueix, formalment, el mateix esquema que Laura Villalba havia presentat al seu llibre sobre Adelaida Ferré i Gomis, amb la transcripció i edició dels textos rondallístics, primer, i els comentaris sobre les rondalles, després, un model que parteix, al seu torn, de la presentació formal de *Les rondalles de Cels Gomis i Mestre. Edició, catalogació i estudi*, d'Emili Samper, dins de la mateixa col·lecció. Així, Nolla agrupa les rondalles segons la seva catalogació dins de l'índex internacional de tipus rondallístics d'Arne, Thompson i Uther (ATU), en la seva darrera edició de 2004, i quan això no és possible recorre als tipus proposats per al corpus català del projecte i la base de dades RondCat <<http://rondcat.arxiudefolklore.cat>>. Les rondalles estudiades tenen una oralitat marcada, fet que resulta molt interessant, ja que acosten el lector a la versió recollida originalment pel recol·lector, tot i que, per motius evidents, no se n'hagi fet originalment una transcripció fonètica. El corpus està format per dues rondalles d'animals («Lo llop i la guineu» i «Qüento del llop»), una rondalla meravellosa («Lo ferrer i lo dimoni»), una rondalla no meravellosa («Lo marit que volia trucar la seva dona»), tres rondalles i contarelles de riure («Lo ruc del ferrer», «Los enganys del ferrer i l'adobacossis» i «Qüento de per riure»), una rondalla catalogada a RondCat («La bosseta, lo cavallet i lo tovallonet») i una rondalla no catalogada a ATU («La xicotona bafanera i lo xicot beneit»).

L'autora parla, en alguns casos, de «rondalles influenciades per un tipus ATU» (p. 72), denominació que pot resultar confusa per al lector i que deu fer referència, segurament, al fet que aquests textos tenen similituds amb uns tipus rondallístics concrets però que, per algun motiu, no s'hi poden adscriure. Aquest mateix tractament apareix també als comentaris de les rondalles (p. 112-113). Aquests comen-

² Les remissions que l'autora fa d'aquest llibre esmenten els dos editors del volum i no les autores dels capítols esmentats, en aquest cas, Josefina Roma, Montserrat Palau i Laura Villalba. Malauradament, es tracta d'una pràctica massa habitual quan se cita aquest volum d'autoria col·lectiva.

taris, que formen part de l'estudi del corpus, són sobretot de tipus argumental i no s'aprofundeix en la comparació amb altres versions que comparteixen tipus amb les rondalles editades i que es poden localitzar en altres corpus recollits per autors d'aquesta època (o d'altres). Sí que es tenen en compte, en aquest sentit, altres versions catalanes d'aquestes rondalles, a partir de la informació obtinguda de la base de dades RondCat, tot i que no sempre se n'indiqui la procedència i sovint es presentin com una simple llista. El mateix tractament té el capítol específic dedicat a la rondalla «Lo llop i la guineu», que no aprofundeix en la versió recollida a Seròs, i estudia si té particularitats o no en té, sinó que, un cop més, s'especula a partir de les versions recollides en la base de dades esmentada.

Quin llamp de rondalles! és, en definitiva, una aportació destacable per la joventut de la seva autora, de la qual és deutora, en el sentit que, d'una banda, s'hi reflecteix la seva vitalitat i interès per la matèria estudiada i, de l'altra, s'hi evidencia que es tracta d'un treball primerenc. En qualsevol cas, cal celebrar la vitalitat del gènere rondallístic, si més no a partir de treballs d'arxiu com aquest, i la seva presència dins dels Premis Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular.